

Nordisk Forbund for Spesialpedagogikk

Referat fra møte i Nordisk Forbund for Spesialpedagogikk

Tid: Fredag 5. – lørdag 6. juni 2009

Sted: Torshavn, Færøyene

Til stede: Hege Valås, Utdanningsforbundet, president
Agneta Bolinder, Utdanningsforbundet
Else Hostvedt, Skolenes Landsforbund
Jørgen Hansen, Danmarks Specialpædagogiske forening (DSF)
Leif Sort, Danmarks Lærerforening (DLF)
Gudrun Vala Elisdottir, Isländska Förbundet for Specialpedagoger (FIS)
Jakup Eydun Gullbein, Färoyrnas Laerarafelag
Mats Norrstad, Lärarförbundet
Ursula Øhrman, Finlands Specialpedagogiske Förbund

Forfall: Anders Nordin, Svenska Förbundet for Specialpedagogik

01/09 Godkjenning av innkalling og sakliste

Praktisk møteplan ble gjennomgått.

Tilråding:
Innkalling og sakliste ble godkjent.

02/09 Godkjenning av referat fra forrige møte

Styret gjennomgikk referat fra 24.-25.oktober 2008.

Tilråding:
Referat fra styremøte 24.-25. oktober 2008 ble godkjent.

03/09 Aktuelle saker

Det ble kommentert at vi nå har skriftlig informasjon. Hensikten er å bruke mindre tid på muntlig informasjon, og også å supplere muntlig informasjon med en skriftlig oversikt. Det ble gitt kort tilleggsinfo fra de ulike land.

Finland

Ursula Öhrman orienterte om KELPO-programmet. Hver enkelt kommunene skal finne gode løsninger på å forbedre kvaliteten i den ordinære grunnskolen og også

etterutdanne lærerne. Metoder og ideer ønskes tatt fram. Den nye ordningen skal være kostnadsnøytral. Den økonomiske krisen gjør at dette kan bli vanskelig. Öhrman er med i en veiledningsgruppe som skal bidra til lærernes etterutdanning.

Styret kommenterte at utviklingen i Finland er lik den utvikling som skjer i alle de nordiske land for tiden med vektlegging på gode generelle tiltak som skal støtte opp om spesialundervisningen. Det ble også en diskusjon om hvor mye EU påvirker innenfor utdanningsområdet. EU har ikke egen utdanningspolitikk men det er alliekevel en utvikling i samme retning innenfor EU. Ministeriene i de ulike nordiske land påvirker også hverandre samt at forskning er en faktor som bidrar til utviklingen.

Det vises til innsendt materiale fra Finland.

Island

Gudrin Vala Elisdottir orienterte. Hun arbeider nå som yrkesveileder i skolen og arbeider ikke med spesialundervisning. Generelt er det mindre penger til skolene nå, kanskje også færre undervisningsdager for elevene og også for lærerne, noe som gjør at lønninger blir mindre. Forhandlingene om ny lønn er utsatt. Skolene tar inn ufaglærte til å undervise elever som trenger spesialundervisning. Mer fokus i dag på spesialundervisning og større forventninger til hva elevene kan prestere med riktig hjelp, men spesiallærerne blir også mer ansvarliggjort. Ny skolelov gjør det hele mer usikkert fordi den nye loven ikke er tilstrekkelig godt kjent enda. Mengden assistenter i spesialundervisningen har økt voldsomt de siste år. Spesialpedagogene blir brukt som konsulenter og ikke som lærere. Det er ikke tiden nå for å prøve å oppnå bedre lønninger.

Færøyene

Jakup Eydun Gullbein orienterte. **PISAundersøkelsene** har vært aktuelle og har skapt diskusjon. Svært dårlige resultater gjorde at man satte ned en komite for å arbeide for bedre resultater. Det er vanskelig å motivere de færøyske ungdommene til pisa-prøvene, derfor har myndighetene jobbet mye med motivasjon av elevene slik at de skal ta prøvene alvorlig.

Man har gjennomført en ny kommunereform på Færøyene. Tidligere har det vært mange små kommuner, men man har nå gått fra 70 kommuner til 30. Målet for politikerne er 10 kommuner, men arbeidet går langsomt. Skolen skal fortsatt være nasjonalt styrt. Det er mange små skoler på Færøyene, og det blir dyrt å opprettholde et slikt mønster. Derfor har myndighetene et ønske om effektivisering. I Torshavn finnes 7 skoler med 300-500 elever. Det er ikke fritt skolevalg lenger fordi man vil styre en jevnere fordeling av elevtallet. Nå er det 15-25 elever i gruppene/klassene. Det er 9 års skoleplikt. Ved elevtall på 20+ de første årene skal det være et tolærersystem. Man vil beholde de innsparte midlene fra effektiviseringen til å doble lærertettheten. Midlene skal ikke bli borte fra skolen.

Elever som ingen vil ha (les elever med adferdsvansker) blir sendt til spesialskoler i Danmark og det er svært dyrt. Skoler kan nekte å ta vanskelige elever. Nesten alle kommuner har ordninger med arbeid for tenåringer i sommerferien som et forebyggende tiltak.

Det vises til innsendt materiale fra Færøyene.

Sverige

Mats Norrstad orienterte. Den nåværende regjeringen gjennomfører ny politikk på utdanningsområdet i rask takt. Norrstad redegjorde for de forandringer som man legger opp til med den nye lærerutdanningen, og viste til det kapitlet i utredningen som beskriver spesialundervisning. Der kan man se en klar vridning bort fra systemperspektivet mot en mer individorientert retning som plasserer ”problemet” hos den enkelte eleven ved å ha en medisinsk/psykologisk grunnholdning. Altså bort fra en mangeårig politikk der man har lagt vekt på å tilpasse det pedagogiske læringsmiljøet for å få fram det beste hos hver elev. Läraförbundet i Sverige har vært svært kritiske til denne utviklingen.

Styret ga uttrykk for at beskrivelsen av spesialpedagogikk viste et foreldet syn som fører tanken til et ekskluderende spesialpedagogisk syn.

Det vises til innsendt materiale fra Sverige.

Danmark

Leif Sort orienterte og viste til Niels Egelunds undersøkelser; *Spesialundervisning virker*. Gjennomført undersøkelse viser at elever som får hjelp i vanlige klasser klarer seg bra. Det er en signifikant forskjell på resultatene på bakgrunn av den spesialpedagogiske kompetansen som finnes i tilbudet. Ministeriet i Danmark er noe skeptiske til undersøkelsen, og mener at den bare gir et bilde av lærerens synspunkter, selv om undersøkelsen har vært svært omfattende.

Man kan snakke om en rusjebaneeffekt - elever får ikke tilstrekkelig hjelp og dyttes nedover og andre dyttes også nedover. Mye ressurser brukes på de urolige elevene. Har vårt definisjon av spesialundervisning blitt for bred? Det burde være en bedre definisjon på hva som er spesialpedagogiske behov. Hvordan kan vi arbeide for å

- sikre rettskrav
- sikre at ressurser ikke blir borte.

Jørgen Hansen omtalte boka ”Problematferd og skoleutvikling” av Bjarne Nielsen.

Det vises til innsendt materiale fra Danmark.

Norge

Hege Valås, Agneta Bolinder og Else Hostvedt orienterte. I Norge er det for tiden en utvikling der flere elever får spesialundervisning fordi man ikke lykkes med å tilpasse opplæringen til den enkelte elev innenfor de ordinære rammene. Selv med målsetting om en inkluderende, likeverdig og tilpasset opplæring for alle, opprettes det et økende antall segregerte tiltak. Dette sammenfaller også med en utstrakt bruk av ufaglærte og assistenter, slik at elevene ikke får et godt tilbud.

Spesialundervisning gis til flest elever på høyere trinn selv om man satser sterkt på tidlig innsats. Man legger vekt på barnehagens betydning i den tidlige innsatsen og det legges nå fram en stortingsmelding om kvalitet i barnehagen som et ledd i arbeidet med tidlig innsats.

Det ble også orientert om utviklingen innenfor videregående opplæring med et økende frafall fra opplæringen, spesielt fra yrkesfaglige studieretninger.

Et utvalg som skal gjennomgå hele det spesialpedagogiske støttesystemet – Midtlyngtvalget – kommer med en utredning i slutten av juni/ begynnelsen av juli. De vil også foreslå ulike tiltak

Det vises til innsendt materiale fra Norge.

Tilråding:
Aktuelle saker tas til orientering.

04/09 NFSPs hjemmeside

Ansvar for NFSP hjemmeside, www.nfsp.info, er overført til Norge og det er betalt for ytterligere to år med rettigheter til eksisterende hjemmeside. Det har vist seg problematisk å drifte hjemmesiden med Utdanningsforbundets programvare. Det ble derfor foreslått å be den danske IT-ansvarlige å renske siden for gammelt stoff og legge en lenke med tittel NFSP 2008-2010, samt en lenke til konferansen i 2010 på førstesiden. Deretter legges relevant informasjon inn på lenkene fra Norge. Dette vil være en nødløsning som er teknisk mulig.

Tilråding:
Det opprettes lenker fra NFSPs hjemmeside til Utdanningsforbundets sider som oppdateres med informasjon om virksomheten og om konferansen i 2010.

05/09 Nordisk spesialpedagogisk konferanse i Norge 2010

Agneta Bolinder innledet med en orientering om programmet og viste til et prøvetrykk av konferanseprogrammet.

Brosjyre/program

Foreløpig konferansebrosjyre ble delt ut. Logo til de ulike lands ministerier bør være på de ulike lands program. Vi bør diskutere starttidspunktet og eventuelt forskyve/korte ned kafé-øktene. Det bør finnes digitale versjoner med ulike lands logoer på.

Logoer og digitale bilder av de foreleserne som mangler, oversendes elektronisk. Dette må skje raskt – oversend med frist fredag 19. juni – bilder sendes.

Logoene til de ulike medlemsforeningene bør stå på siste siden.

En elektronisk versjon legges ut på nettet. Noen eksemplarer bør sendes de ulike land. Island tar spesielt ansvar for å finne en foreleser fra Island som vi prøver å få plass til.

Punkt om praktisk tilrettelegging bør komme med.

Undersøk ekstragebyr ved overføring fra andre land – hva kan vi gjøre?
Transaksjonsgebyr/ekspedisjonsgebyr kommer i tillegg. Muligheter for mastercard betaling?

Budsjett

Konferansen bør være selvfinansierende, men legg inn et underskudd tilsvarende tilskudd fra ministeriet. Oppsparte midler bør dekke risiko. Balansepunkt bør være en sum med ministeriets penger. Opplysning om at lunsj er inkludert bør være med på påmelding.

Tolking til engelsk fra skandinavisk. Undersøk muligheter for tilskudd til tolkning.

De nordiske kafé-øktene arrangeres av de ulike land – samarbeid.

Det ble stilt spørsmål om det norske ministeriet kan kontakte de øvrige ministeriene for å melde fra om at nå er vi i gang, bruk de kontaktnavn vi har fått. Norge tar opp dette med kontakten i Utdanningsdirektoratet.

Markedsføring

Hvert land har ansvar for markedsføring i eget land. De respektive hjemmesidene må også inneholde informasjon om konferansen. Vi utformer en digital annonse.

Norge lager en pressemelding som kan brukes av alle. Bruk de kanalene som finnes.

Det avklares på neste møte hvor neste konferanse skal avholdes om tre år 2013 - 2014: Island eller Finland.

06/09 Vedtekter for NFSP

Styret hadde en diskusjon om det skal formuleres i vedtektene at vi samarbeider med ministeriene om konferansen. Styret ble enig om å vedlegge et notat om samarbeidet til vedtektene om at konferansen skjer i samarbeid med ministeriene i de ulike nordiske land.

Vi bør ettersøke protokoll fra møte i Stavanger hvor samarbeidet mellom organisasjonene og ministeriene ble avtalt, og en eventuell protokoll fra konferansen i Västerås. Mats Norrstad tar kontakt med daværende sekretær Inga Britt Christensen om referat/protokoll fra Stavanger og Västerås.

Intensjonen fra møtet i Stavanger var at ministeriene skulle delta i et forpliktende samarbeid. Det er nå nesten 10 år siden man diskuterte samarbeidet, og en kan spørre seg hvor gyldig avtalen er nå. Hvis vi går inn på en samarbeidsavtale bør det formuleres ”såvidt mulig” om samarbeidet med ministeriene. Det er viktig at historien skriftliggjøres på våre hjemmesider.

Nå mangler bare underskriften til Anders Nordin for Svenska förbundet for specialpedagogik på vedtektene.

Tilråding:

Det er ikke grunnlag for å gjøre endringer i vedtektene. Det legges ved et notat til vedtektene som viser til at konferansen avholdes i samarbeid med ministeriene.

Historien om samarbeidet om konferansen bør synliggjøres på hjemmesidene og også beskrivelser av de tidligere konferansene.

07/09 Studiebesøk – informasjon

Sigrun Petersen fra Venjingarskúlanum innledet om spesialundervisning på Færøyene. Hun har arbeidet som lærer i 30 år og er nå konsulent og lærer på en øvningsskole for lærerutdanningen. Spesiellærer er en 3-årig utdanning, og spesialundervisning er ny disiplin på Færøyene. Utdannelsen går ut fra Ålborg.

Klasselærer melder fra om behov for elevene og de testes av spesiallæreren på den enkelte skole. Det foreslås tiltak for foreldre og elever, og tiltak blir iverksatt. Det finnes en konsulent på nesten alle skoler. Konsulenten bistår også med materiale mm. Etter at man har blitt enig om opplegg, skriver foreldrene under og det blir sendt inn ressursbehov til en felles områdeadministrasjon (PPR under oppbygging). Det finnes fire konsulenter i Torshavn.

Tildeling av timer skjer prosentvis ut fra elevtall til generell spesialundervisning, de med meget spesielle behov blir vurdert for seg selv. Det blir ofte tildelt færre timer enn man har søkt om. Det diskuteres stadig hvordan hjelpen skal gis, inne i klassen eller utenfor. Det finnes et nasjonalt organ for spesialundervisning.

Ca. 10 % av elevene får spesialundervisning, dessuten gis det timer til vanlig styrking med lese-, regne- og skrivekurs i 6 uker. Det legges vekt på å teamorganisere lærerne nå i de færøyske skoler.

Det er nytt at PPR nå tidlig skal undersøke hvilke barn som trenger hjelp før de begynner på skolen. Nesten alle barn i Torshavn går i barnehage. Det er en viss kontakt mellom barnehage og skole, og det har vært gjort en innsats de siste 5 år for å styrke dette samarbeidet. Erfaringene utenfor Torshavn viser at barna er godt stimulert fordi de blir tatt med på mye praktisk, og det er godt sosialt nettverk og gode familienettverk. Tette forhold der det enkelte barn følges godt opp, særlig ute på bygdene. Helsestasjoner følger opp og melder fra. Ønske og behov for generelt god lærerkompetanse. Gode lærere blir plukket ut til de utfordrende elevene som skal ha spesialundervisning i grupper, men med utgangspunkt i klassen. Disse lærerene får et særlig ansvar. Stort fokus på arbeidet mot mobbing. Det finnes ufaglærte som brukes som assistenter, men ikke til undervisning. 10 % av lærerne har ikke kompetanse, det er lærermangel på Færøyene. Det finnes ikke nok spesialpedagoger.

Det ble kommentert at man i Danmark bruker ergotetapeuter til motorisk trening/ motorisk sjekk. Viktig med fysisk aktivitet og motorisk stimulans i tidligere år.

Etter foredraget ble vi vist rundt i loaklene.

Tilråding:

Orienteringen om spesialundervisning på Færøyene tas til orientering.

08/09 Møteplan

Det er viktig med et høstmøte for å finpusse på detaljer til konferansen. Det avholdes i Stockholm 4.-5. desember 2009 med besøk på SPSM - Spesialpedagogiske skolmyndigheten. Mats Norrstad er ansvarlig for å ta dette opp med Anders Nordin. Gudrun Vala undersøker med Island om de er innstilt på å ta over etter at konferansen i Norge er avviklet, og avklarer dette før neste møte. Det holdes også et møte rett før konferansen.

Tilråding:

Neste møte er i Stockholm 4.-5. desember 2009. Mats Norrstad er ansvarlig for å tilrettelegge studiebesøk. Det må avklares hvor neste konferanse skal være, og hvem som skal ha ansvaret for styrearbeidet.

09/09 Bruk av assistenter

Saken ble satt på saklisten fordi man i Danmark nå har innført undervisningsassistenter. Leif Sort innledet til en diskusjons- og informasjonsrunde.

I Danmark skal man nå kunne søke midler til undervisningsassistenter – f.eks. lærerstudenter, som er ment å kunne være til hjelp for elevene samtidig som studenten får nyttig praksis. De skal ikke være praktiske hjelpere, men hjelpe til med undervisningen. Danmarks lærerforening ønsker å organisere disse siden de driver med undervisning.

Det ble en diskusjon ut fra hvilke type ansettelse og rolle assistentene skal/bør ha. Det ble diskutert ansettelsesvilkårene for denne gruppen - som ikke alltid har like gode vilkår og mye deltidstjenester. Det ble informert om hvordan assistenter brukes i de ulike land.

I skolene i Sverige finnes to ulike typer assistenter, skoleassistenter for flere eller individuelle skoleassistenter. I skolene på Færøyene har man en god del hjelpere som hjelper multihandikappede, lønnen avgjøres lokalt. Det er en typisk kvinnejobb, mange eldre kvinner har denne jobben. Følger skoleårets plan, lønnet time for time. I Norge øker bruken av assistenter i spesialundervisningen. Det er opp til rektor hvem man tilsetter. Assistentene er ofte underlagt lærerens planlegging. Skolenes landsforbund organiserer mange av disse og prøver å sørge for gode ansettelsesvilkår. Tilsettingsformer på helårsbasis har blitt etterstrevd. I Island er det

et økende antall assistenter, de er billig arbeidskraft, vanlig på lavere trinn med hjelp i klassen, noen arbeider individuelt med fysisk eller andre spesialpedagogiske behov. De hjalp ofte læreren i det praktiske arbeid, noe som ikke var mening. Ved sykdom blir assistenten vikar. Kritikkk mot at de tar over undervisningsoppgaver. Mange unge menn.

Kommunalarbetarforbundet organiserer de fleste assistentene i Sverige. For noen år siden var det 10 000, nå er det kanskje 15 000 i grunnskolen. Også mange unge menn. Assistentene har dårlige ansettelsesvilkår. Rektorene bestemmer tilsetning. Ofte knyttes de til adferdsproblemer og sosial uro - gjerne med utgangspunkt i en elev. Kampanje i Kommunalarbetarforbundet for bedre ansettelsesvilkår. Politisk støtte for utdanning av assistentene nå. Kontakt oftest med klasselærere. Assistentene spiller en viktig rolle.

Det er behov for assistenter. Det nye i Danmark er at disse assistentene nå legges under lærerens ledelse. Kommunene har ansvaret og de ser på de nye undervisningsassistentene som en måte å spare på, de får ulike oppgaver og ansettelsesvilkår.

I Finland er det personlige assistenter. Skolnämnden/kommunen bestemmer tildeling av personlig assistent. De fleste assistentene finnes på spesialsksoler. Finland vil komme tilbake med et kort notat om hvordan det er med assistenter i den finske skolen.

Styret konkluderte med at det er behov for mange ulike yrkesgrupper i en skole som favner alle. Det er behov for assistenter som kan bistå lærerene, men ikke erstatte læreren. Det er et lederansvar å gi assistenter gode lønns- og arbeidsvilkår, og legge til rette for hvilke oppgaver de skal gjøre. Man løser ikke spesialpedagogiske utfordringer kun med å ansette assistenter.

Tilråding:

Det er behov for mange ulike yrkesgrupper i en skole som favner alle. Det er behov for assistenter som kan bistå og samarbeide med lærerene, men ikke erstatte læreren. Det er et lederansvar å gi assistenter gode lønns- og arbeidsvilkår, og legge til rette for hvilke oppgaver de skal gjøre. Man løser ikke spesialpedagogiske utfordringer ved å ansette assistenter.

10/08 Utdanning som markedsvare

Mats Norrstad innledet til debatt om utdanning som markedsvare. Han delte ut et notat i form av power-points med tittelen **”Själva tanken att private vinstinteressen ska kunne gå före elevernas behov av stöd är motbjudande”**.

I Sverige er det enkelt å starte friskole/privatskole. Det eneste som kreves er at du følger skoleloven og har et budsjett. Overskuddet kan du gjøre hva du vil med. I Stockholm er det startet 250 private skoler. Elever og bygninger er en forutsetning. Ideen er at pedagogiske nye tanker skal gis muligheter i systemet, men det har ført til

et kapitalistisk system med store skolebedrifter. Statens budsjett for utdanning er et lokkende marked for den som vil tjene penger.

Når private interesser kjøper seg inn i utdanningsmarkedet følger

- likeverdighet - kr. per elev
- rankinglister
- manipulasjon med vitnemålsresultatene
- mer segregasjon
- foreldre må forsikre seg om at eget barn ikke er mer krevende enn andre.

I Norge er 50 % av barnehagene private og går til dels med stor fortjeneste. Utviklingen av friskoler/privatskoler er foreløpig stoppet opp av nåværende regjering.

Styret hadde en engasjert diskusjon om styring av skolen i et velferdssamfunn der alle skal gis like muligheter. Det hender mye på området - vi bør fortsette diskusjonen og vise hva som skjer før det er for sent.

Tilråding:

Diskusjonen om utdanning som markedsvare tas til etterretning. Styret i NFSP vil holde debatten levende og følge utviklingen framover.

11/08 Eventuelt

Samarbeid med NLS om en liten konferanse om spesialpedagogikk. Danmark har foreslått et miniseminar om spesialpedagogikk i regi/samarbeid med NLS. Styret i NFSP støtter tanken om et miniseminar.

Tilråding:

Styret i NFSP støtter tanken om et seminar om spesialpedagogikk i samarbeid med NLS. Danmark arbeider videre med dette.

Hege Valås
president